

ט"ו בשבט ותיקון עולם

ט"ו בשבט, 'חג האילנות', עבר גלגולים שונים – מקביעתו במשנה (ראש השנה א,א) כיום הקובע לענייני תרומות ומעשרות, ועד לחג איכות הסביבה ושמירת הצומח בימינו. נבחן מקורות העוסקים בדיקה של האדם מול סביבתו האנושית והחומרית – מהו ייעודו של האדם ועם מה עליו להתמודד בבואו לפתח ולשמר את העולם?

לעבדה ולשמרה

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּגֶן-עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ (בראשית ב':ט"ו).

- מה תפקידו של האדם בעולם על פי ספר בראשית?
- האם האדם ממלא תפקיד זה, לדעתכם?

דין

'בראשית' / חיים חפר

חיים חפר, בראשית, בתוך התקליט 'התרנגולים' הד ארצי, 1961

בראשית ברא אלוהים את השמיים ואת הארץ	וביום הרביעי את השמש ברא וירח עלה בלילות	והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום
והארץ הייתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום	רבבות כוכבים כל כוכב הוא מזל סובבו ועברו במסילות	וביום הראשון הבדיל אלוהים בין חושך לאור
וביום הראשון הבדיל אלוהים בין חושך לאור	ויהי ערב ויהי בוקר יום רביעי	ויהי אור
ויהי אור	וביום חמישי הוא יצר חיים במים	והבוקר בהיר זרח בעולם ואחריו בא הלילה
והבוקר בהיר זרח בעולם ואחריו בא הלילה	ובאותו היום פרחו בני הכנף אל השמים הנשרים הסנוניות והיונים	שחור
שחור	ויהי ערב ויהי בוקר יום חמישי	ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד
ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד	וביום השישי הוא יצר חיות בחלד	וביום השני הוא יצר את הרקיע
וביום השני הוא יצר את הרקיע	את הפילים האיילות את הצבועים	הרקיע שפרץ מתוך המים והבקיע
הרקיע שפרץ מתוך המים והבקיע	ובאותו היום ממש הוא ברא אדם בצלם	וביום השלישי הוא יצר את היבשת ונטע הרבה עצים וגם שתל פרחים ודשא
ונפרש מעל גבוה ועגול	הוא ברא אדם בצלם אלוהים	ויהי ערב ויהי בוקר יום שלישי
ויהי ערב ויהי בוקר יום שלישי	ויהי ערב ויהי בוקר יום שישי	ויברא את המאורות ברביעי
ויברא את המאורות ברביעי	והאדם אילף כל בהמה	וביום חמישי הוא יצר חיים במים
וביום חמישי הוא יצר חיים במים	והאדם חרש באדמה	ובאותו היום פרחו בני הכנף אל השמים
ובאותו היום פרחו בני הכנף אל השמים	והאדם המציא את הגלגל	וביום השלישי הוא ראה כי מעשהו תם
וביום השלישי הוא ראה כי מעשהו תם	והאדם השיט ספינות על גל	וישבות מכל מלאכתו ולא ברא את האדם
וישבות מכל מלאכתו ולא ברא את האדם	והאדם ריסן את הקיטור	וירא אלוהים כי טוב
וירא אלוהים כי טוב	והאדם טס מעלה כציפור	
	והאדם כבש כוכבי מרום	
	והאדם ברא את האטום	

- האם השיר מסכים עם תפקידו של האדם כפי שראינו בספר בראשית?
- איך מתואר האדם בשיר?
- מדוע, לדעתכם, בחר אלוהים שלא לברוא את האדם בפעם השנייה?

דין

○ האם אתם מסכימים עם הרעיון שבשיר?

רק לא לקלקל

רָאָה אֶת מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי מִי יוּכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, נָטְלוּ וְהִחְזִירוּ עַל כָּל אֵילָנֵי גֶן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ, רָאָה מַעֲשֵׂי כְּמָה נְאִים וּמְשֻׁבְּחִין הֵן, וְכָל מִה שֶׁבָּרָאתִי בְּשִׁבְלֶךָ בְּרֵאתִי, תֵּן דְּעִתְךָ שְׁלֵא תִקְלַקֵּל וְתִחְרִיב אֶת עוֹלָמִי, שְׂאֵם קִלְקֵלֶת אֵין מִי שִׁיתְקֵן אַחֲרֶיךָ. קהלת רבה ז'י"ג:א

● מה תפקידו של האדם בעולם, לפי המדרש?

דין

לפנינו מדרש אחר המראה את תפקיד האדם בעולם באופן שונה

רבי עקיבא וטורנוסרופוס הרשע

מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא: איזו מעשים נאים, של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם [בני אדם]? אמר לו: של בשר ודם נאים. אמר לו טורנוסרופוס: הרי השמים והארץ יכול אדם לעשות כיוצא בהם?! אמר לו רבי עקיבא: לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו, אלא אמור דברים שהם מצויין בבני אדם. אמר לו: למה אתם מולין [מלים את הבנים בברית מילה]? אמר לו [רבי עקיבא לטורנוסרופוס]: אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרתי לך, שמעשה בני אדם משל הקדוש ברוך הוא. הביא לו [לטורנוסרופוס] רבי עקיבא שיבולים וגלסקאות [מיני מאפה, לחמניות]. אמר לו [רבי עקיבא לטורנוסרופוס]: אלו מעשה הקדוש ברוך הוא, ואלו מעשה ידי אדם. אמר לו: אין אלו נאים יותר מן השיבולים?! אמר לו טורנוסרופוס: אם הוא [אלוהים] חפץ במילה [רצצה שהאדם יהיה נימול], למה אינו יוצא הולד [התינוק] מהול ממעי אמו? אמר לו רבי עקיבא: ולמה שוררו [חבל הטבור] יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכו ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול, לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא את המצוות לישראל, אלא לצרף אותם בהם [כדי שבאמצעותן האדם ישתפר ויהיה לאדם טוב יותר].

מדרש תנחומא, תזריע ה'א'

- מה תפקידו של האדם בעולם, לפי המדרש?
- מדוע העולם אינו מושלם, לדעת המדרש?
- בכל המקורות מוצג תפקידו של האדם בעולם – עם איזה מביניהם אתם מזדהים ביותר? מדוע?
- כיצד על האדם לנהוג כדי לשמר את העולם?
- אילו תפקידים אתם מוכנים לקחת על עצמכם כדי לתקן את העולם?
- האם תפקידו של האדם הוא רק לתקן את העולם מבחינה פיזית?

דין